

ad totum, sicut materia ad formam, ut patet in 2. Phys. (*tex. 31.*); ergo non erit idem numero homo, quod est contra veritatem resurrectionis.

3. PRAETEREA. Resurrectio ad hoc ordinatur, quod homo operum suorum mercedem accipiat: sed diversis operibus meritoriis, vel demeritoriis diversae partes corporis deserviunt; ergo oportet, quod in resurrectione quaelibet pars ad suum statum redeat, ut pro suo modo praemietur.

SED CONTRA. Artificialia magis dependent ex sua materia, quam naturalia: sed in artificialibus, ad hoc quod idem artificiatum ex eadem materia reparatur, non oportet quod partes reducantur ad eundem situm; ergo nec in homine oportet.

Praeterea. Variatio accidentis non facit diversitatem in numero: sed situs partium est accidens quoddam; ergo diversitas ejus in homine non facit diversitatem in numero.

RESPONDEO dicendum, quod in hac questione differt considerare, quid fieri possit sine identitatis praedictio, et quid fiet, ut congruentia servetur: quantum ergo ad primum sciendum est, quod in homine possunt accipi diversae partes *dupliciter: uno modo* diversae partes totius homogenei; sicut diversae partes carnis, vel diversae partes ossis: *alio modo* diversae partes diversarum specierum totius heterogenei, sicut os, et caro. Si ergo dicatur, quod pars materiae redibit ad aliam partem speciei ejusdem, hoc non facit varietatem nisi in situ partium; situs autem partium variatus non variat speciem in totis homogeneis; et sic si materia unius partis redeat ad aliam, nullum praedictum generabitur identitati totius: et ita etiam est in exemplo, quod ponitur in litera (*4. Dist. 44.*), quia statua non redit eadem numero secundum formam, sed secundum materiam, secundum quam est substantia quaedam: sic autem statua est homogenea, quamvis non secundum formam artificialem. Si autem dicatur, quod materia unius partis redit ad aliam partem alterius speciei, sic de necessitate variatur non solum situs partium, sed etiam identitas earum; ita tamen quod tota materia, aut aliquid quod erat de veritate humanae naturae in una, in aliam transferatur; non autem si aliquid quod erat in una parte superfluum, transferatur in aliam. Ablata autem identitate partium, aufertur identitas totius, si loquamur de partibus essentialibus; non autem si loquamur de partibus accidentalibus, sicut sunt capilli, et ungues, de quibus videtur loqui August. (*lib. 22. de Civ. Dei, cap. 19.*): et sic patet, qualiter translatio materiae de parte in partem tollit identitatem totius, et qualiter non. Sed loquendo secundum congruentiam, magis probabile est, quod etiam situs partium idem servabitur in resurrectione, praecipue quantum ad partes essentielles, et organicas, quamvis forte non quantum ad accidentales, sicut sunt ungues, et capilli.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod objectio illa procedit de partibus organice, vel heterogeneis, et non de partibus homogeneis, vel similibus.

AD SECUNDUM dicendum, quod situs diversus partium materiae non facit diversitatem in numero, quamvis eam faciat diversitas materiae.

AD TERTIUM dicendum, quod operatio, proprie loquendo, non est partis, sed totius; unde praemium non debetur parti, sed toti.

QUAESTIO LXXX.

DE INTEGRITATE CORPORUM RESURGENTIUM,
IN QUINQUE ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de integritate corporum resurgentium.

Circa quod quaeruntur quinque.

Primo. Utrum omnia membra corporis humani in ipso resurgent.

Secundo. Utrum capilli, et ungues.

Tertio. Utrum humores.

Quarto. Utrum totum id quod fuit in eo de veritate humanae naturae.

Quinto. Utrum totum quod in eo materialiter fuit.

ARTICULUS I.

348

UTRUM OMNIA MEMBRA HUMANI CORPORIS RESURGENT.

(*S. Thom. 4. Dist. 44. q. 1. art. 2. q. 1. et seq.*).

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod non omnia membra corporis humani resurgent: remoto enim fine, frustra reparatur id quod est ad finem: finis autem cujuslibet membri est ejus actus; cum ergo nihil frustra fiat in operibus divinis, et quorundam membrorum usus post resurrectionem non competat homini, praecipue genitalium, quia tunc *neque nubent, neque nubentur* (*Matth. 22.*), videtur quod non omnia membra resurgent.

2. PRAETEREA. Intestina quaedam membra sunt: sed non resurgent; plena enim resurgere non possunt, quia immunditias continent; nec vucua, quia nihil est vacuum in natura; ergo non omnia membra resurgent.

3. PRAETEREA. Ad hoc corpus resurget, ut praemietur de opere, quod anima per ipsum gessit: sed membrum propter furtum amputatum furi, qui postea poenitentiam agit, et salvatur, non potest in resurrectione remunerari; nec de bono, quia ad hoc cooperatum non est; nec de malo, quia poena membri in poenam hominis redundaret; ergo non omnia membra resurgent cum homine.

SED CONTRA. Magis pertinent ad veritatem humanae naturae alia membra quam capilli, et ungues: sed ista restituentur homini in resurrectione, ut in litera dicitur (*4. Dist. 44.*); ergo multo fortius alia membra.

Praeterea. *Dei perfecta sunt opera* (*Deut. 32.*): sed resurrectio opere divino fiet; ergo homo reparabitur perfectus in omnibus membris.

RESPONDEO dicendum, quod, sicut dicitur in 2. de Anima (*tex. 36. et 37.*), « anima se habet ad corpus non solum in habitudine formae, et finis, sed etiam in habitudine causae efficientis »; est enim comparatio animae ad corpus sicut comparatio artis ad artificiatum, ut dicit Philosophus (*lib. 7. Magnor. Moral. cap. 11. cir. princ.*): quidquid autem explicite in artificiato ostenditur, hoc totum implicite, et originaliter in ipsa arte continetur: similiter etiam

resurrectionem. Sic ergo patet, quod haec opinio ponit, resurgere totum id quod est de veritate humanae naturae principaliter, non autem totum quod est de veritate humanae naturae secundo. *Tertia* autem opinio quantum ad aliquid differt a *secunda*, et quantum ad aliquid convenit cum ea: differt quidem quantum ad hoc, quod ponit, totum quod est sub forma carnis, et ossis, eadem ratione ad veritatem humanae naturae pertinere; quia non distinguit aliquid materiale signatum permanens in homine toto tempore vitae ejus, quod per se pertineat ad veritatem humanae naturae, et primo, et aliquid fluens, et refluens, quod pertineat ad veritatem humanae naturae solum propter quantitatis perfectionem, non propter primum esse speciei, sicut *secunda* opinio dicebat: sed ponit, omnes partes, quae non sunt praeter intentionem naturae aggeneratae, pertinere ad veritatem humanae naturae, quantum ad id quod habent de specie, quia sic manent; non autem quantum ad id quod habent de materia, quia sic fluunt, et refluunt indifferenter; ut ita etiam intelligamus contingere in partibus unius hominis, sicut contingit in tota multitudine civitatis, quia singuli subtrahuntur a multitudine per mortem, aliis in loco eorum succedentibus: unde partes multitudinis fluunt, et refluunt materialiter, sed formaliter manent, quia ad eadem officia, et ordines substituuntur alii, a quibus priores subtrahebantur; unde respublica una numero remanere dicitur. Et similiter etiam dum quibusdam partibus fluentibus aliae reparantur in eadem figura, et in eodem situ, omnes partes fluunt, et refluunt secundum materiam, sed manent secundum speciem: manet nihilominus homo idem numero. Sed convenit *tertia* cum *secunda* opinione, quia ponit quod partes secundo advenientes non ita perfecte pertingunt ad veritatem speciei, sicut quae primo advenerunt: et ideo idem quod ponit resurgere in homine *secunda* opinio, ponit *tertia*, sed non penitus eadem ratione: ponit enim, totum illud quod ex semine generatum est, resurgere; non quia alia ratione pertineat ad veritatem humanae naturae, quam hoc quod postea advenit, sed quia perfectius veritatem speciei participat: quem ordinem ponebat *secunda* opinio in his quae postea adveniunt ex alimento; in quo etiam haec opinio concordat cum illa.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod res naturalis non est id, quod est ex sua materia, sed ex sua forma: unde quamvis illud materiae, quod quandoque fuit sub forma carnis bovinae, resurgat in homine sub carnis humanae, non sequitur, quod resurgat caro bovis, sed caro hominis; alias enim posset concludi, quod resurgeret limus, de quo formatum est corpus Adae. Tamen *prima* opinio concedit hanc rationem.

AD SECUNDUM dicendum, quod costa illa non fuit in Adam de perfectione individui, sed ordinata ad multiplicationem speciei; unde non resurget in Adam, sed in Eva; sicut et semen non resurget in generante, sed in genito.

AD TERTIUM dicendum, quod secundum *primam* opinionem facile est ad hoc respondere, quia carnes comestae nunquam sunt de veritate humanae naturae in comedente; fuerunt autem de veritate humanae naturae in eo, cujus carnes comeduntur: et ita resurgent in primo, et non in secundo. Sed secundum *secundam* opinionem, et *tertiam* unumquodque in illo resurget, in quo magis accessit ad perfectam participationem virtutis speciei: et si aequaliter in utroque accesserit, resurget in illo, in quo primo fuit, quia in illo primo habuit ordinem ad resurrectionem ex conjunctione ad animam rationalem illius hominis: et ideo si in carnibus comestis fuit aliqua superfluitas, quae non pertineret ad veritatem humanae naturae in primo, resurgere po-

terit in secundo: alias illud quod pertinebat ad resurrectionem in primo, resurget in eo, et non in secundo; sed in secundo loco ejus sumitur *vel* aliquid de eo quod ex aliis cibis in carnem secundi conversum est; *vel* si nullo cibo unquam pastus fuisset, nisi carnibus humanis, divina virtute aliunde suppleretur, quantum indigeretur ad perfectionem quantitatis; sicut etiam supplet in illis, qui ante perfectam aetatem decedunt. Nec per hoc aliquid praepredicatur identitati in numero; sicut nec praepredicatur per hoc, quod partes secundum materiam fluunt, et refluunt.

AD QUARTUM dicendum, quod secundum *primam* opinionem facile est solvere, quia ponit, quod semen non est ex superfluo alimenti; unde carnes comestae non transeunt in semen, ex quo puer generatur. Sed secundum *alias duas* opiniones dicendum est, quod non est possibile, quod totum quod fuit in carnibus comestis, in semen convertatur, quia post multam depurationem cibi pervenitur ad decoctionem seminis, quod est superfluitas ultimi cibi. Illud autem quod de carnibus comestis in semen convertitur, pertinet magis ad veritatem humanae naturae in eo, qui ex semine nascitur, quam in illo, ex cujus carnibus semen est generatum: et ideo secundum regulam prius datam (*in solut. praec. et in corp.*), hoc quod in semen conversum est, resurget in eo qui ex semine nascitur; residuum vero materiae resurget in illo, ex cujus carnibus comestis semen est generatum.

AD QUINTUM dicendum, quod embryo non pertinet ad resurrectionem ante animationem per animam rationalem, in quo statu jam multum advenit supra substantiam seminis de substantia nutrimenti, quia puer in utero matris nutritur; et ideo si aliquis embryus vescatur, et ex superfluo illius cibi generetur aliquis, illud quod erit in substantia seminis, resurget quidem in eo qui ex semine generatur; nisi in illo contineretur aliquid, quod fuisset de substantia seminum in illis, ex quorum carnibus comestis semen generatum est, quia hoc resurgeret in primo, et non in secundo: residuum autem carni comestorum, quod non est conversum in semen, constat quod resurget in primo, utriusque divina potentia supplente quod deest. *Prima* autem opinio hac objectionem non arctatur, cum non ponat semen esse ex superfluo alimenti: sed aliae multae rationes sunt contra eam, ut in 2. lib. patet (*Dist. 30. q. 2. art. 2. et 1. part. q. ult. art. ult.*).

ARTICULUS V.

352

UTRUM QUIDQUID FUIT MATERIALITER IN MEMBRIS HOMINIS,
TOTUM RESURGET.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur, quod quidquid fuit materialiter in membris hominis, totum resurget: minus enim videntur pertinere ad resurrectionem capilli, quam alia membra: sed quidquid fuit in capillis, totum resurget, et si non in capillis, saltem in aliis partibus corporis, ut August. (*lib. 22. de Civ. Dei, cap. 19.*) dicit in litera (*4. Dist. 44.*); ergo multo fortius quidquid in aliis membris materialiter fuit, totum resurget.

2. PRAETEREA. Sicut partes carnis secundum speciem perficiuntur ab anima rationali, ita partes secundum materiam: sed corpus humanum habet ordinem ad resurrectionem ex hoc, quod fuit anima rationali perfectum; ergo non solum partes secundum speciem, sed et omnes partes secundum materiam resurgent.

3. PRAETEREA. Ex parte illa accidit corpori totalitas, ex qua parte accidit ei divisio in partes: sed divisio in partes accidit corpori secundum materiam, cujus dispositio est quantitas, secundum quam dividitur; ergo et totalitas corporis attenditur secundum partes materiae: si ergo non omnes partes materiae resurgent, nec totum corpus resurget; quod est inconueniens.

SED CONTRA. Partes secundum materiam non manent in corpore, sed fluunt, et refluunt, ut patet per illud quod dicitur in 1. de Generatione (*tex. 35. 36. et 37.*): si ergo omnes partes secundum materiam, quae non manent in corpore, sed fluunt, et refluunt, resurgent, vel erit corpus resurgentis densissimum, vel erit immoderatae quantitatis.

Praeterea. Quidquid est de veritate humanae naturae in uno homine, totum potest esse pars materiae in alio homine, qui ejus carnibus vescitur: si ergo omnes partes secundum materiam resurgent in aliquo, sequitur, quod resurget in uno id quod est de veritate humanae naturae in alio; quod inconueniens est.

RESPONDEO dicendum, quod illud quod est in homine materialiter, non habet ordinem ad resurrectionem, nisi secundum quod pertinet ad veritatem humanae naturae, quia secundum hoc habet ordinem ad animam rationalem: illud autem totum, quod est in homine materialiter, pertinet quidem ad veritatem humanae naturae, quantum ad id quod habet de specie; sed non totum, considerata materiae totalitate, quia tota materia quae fuit in homine a principio vitae usque ad finem, excederet quantitatem debitam speciei, ut tertia opinio dicit, quae probabilior inter caeteras mihi videtur. Et ideo totum quod est in homine, resurget, considerata totalitate speciei, quae attenditur secundum quantitatem, figuram, situm, et ordinem partium: non autem resurget totum, considerata totalitate materiae. Secunda autem opinio, et prima non utuntur hac distinctione; sed distinguunt inter partes, quarum utraque habet speciem, et materiam: conueniunt autem hae duae opiniones in hoc, quod utraque dicit, quod illud, quod est ex semine generatum, totum resurget, etiam totalitate materiae considerata: differunt autem in hoc, quod de eo quod ex alimento generatur, nihil resurgere ponit prima opinio; secunda vero aliquid ejus resurgere ponit, et non totum, ut ex dictis patet (*art. praec.*).

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut quidquid est in aliis partibus corporis, resurget, considerata totalitate speciei, non autem considerata totalitate materiae, ita etiam est de capillis: in aliis autem partibus aduenit aliquid ex nutrimento, quod facit augmentum; et hoc computatur ut alia pars, considerata totalitate speciei, quia obtinet alium locum, et situm in corpore, et substatur aliis partibus dimensionis: aliquid autem aduenit, quod non facit augmentum, sed cedit in restaurationem deperditi nutriendo; et non computatur ut alia pars totius considerati secundum speciem, cum non obtineat alium locum, vel situm in corpore, quam pars quae defluxit, tenebat; quamvis possit alia pars computari, considerata totalitate materiae. Et similiter est de capillis: Augustinus vero loquitur de incisionibus capillorum, qui erant partes facientes augmentum: et ideo oportet quod resurgant; non tamen in quantitate capillorum, ne sit quantitas immoderata, sed in aliis partibus, ut necessarium iudicabit divina providentia. Vel loquitur in casu illo, quando aliis partibus deficiet; tunc enim earum defectus poterit ex superfluitatibus capillorum reparari.

AD SECUNDUM dicendum, quod secundum tertiam opinionem eadem sunt

partes secundum speciem, et secundum materiam: non enim illa distinctione utitur Philosophus in 1. de Gener. (*tex. 35. 36. et 37.*) ad distinguendum diuersas partes, sed ad ostendendum, quod eadem partes possunt considerari et secundum speciem, quantum ad illud quod est formae, et speciei in ipsis, et secundum materiam, quantum ad illud quod subest formae, et speciei. Constat autem, quod materia carnis non habet ordinem ad animam rationalem, nisi in quantum est sub tali forma; et ideo ratione ejus habet ordinem ad resurrectionem: sed prima, et secunda opinio, quae ponunt alias esse partes, quae sunt secundum speciem, et alias quae sunt secundum materiam, dicunt quod anima rationalis quamvis utrasque partes perficiat, non tamen perficit partes secundum materiam, nisi mediantibus partibus secundum speciem: et ideo non habent aequaliter ordinem ad resurrectionem.

AD TERTIUM dicendum, quod in materia generabilium, et corruptibilium dimensiones interminatas oportet intelligere ante receptionem formae substantialis; et ideo divisio, quae fit secundum huiusmodi dimensiones, proprie pertinet ad materiam: sed quantitas completa, et terminata aduenit materiae post formam substantialem: unde divisio, quae fit secundum dimensiones terminatas, respicit speciem; praecipue quando ad rationem speciei pertinet determinatus situs partium, sicut est in corpore humano.

QUAESTIO LXXXI.

DE QUALITATE RESURGENTIUM, IN QUATUOR ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de qualitate resurgentium.

Circa quod quaeruntur quatuor.

- Primo. Utrum resurgent omnes in aetate iuuenili.
- Secundo. Utrum in aequali statura.
- Tertio. Utrum omnes in eodem sexu.
- Quarto. Utrum in vita animali.

ARTICULUS I.

353

UTRUM OMNES RESURGENT IN EADEM AETATE.

(*S. Thom. 4. Dist. 44. q. 1. art. 3. q. 1. et seq.*).

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod non omnes resurgent in eadem aetate, scilicet iuuenili, quia Deus resurgentibus, praecipue beatis, nihil subtrahet, quod ad perfectionem hominis pertineat: sed aetas pertinet ad perfectionem hominis, cum senectus sit venerabilis aetas; ergo senes non resurgent in aetate iuuenili.

2. PRAETEREA. Aetas computatur secundum mensuram temporis praeteriti: sed impossibile est, tempus quod fuit praeteritum, non praeterisse; ergo impossibile est eos qui maioris aetatis fuerunt, ad aetatem iuuenilem reduci.

quidquid in partibus corporis apparet, totum originaliter, et quodammodo implicite in anima continetur. Sicut ergo artis opus non esset perfectum, si artificiato aliquid deesset eorum, quae ars continet; ita nec homo posset esse perfectus, nisi totum, quod in anima implicite continetur, exterius in corpore explicaretur; nec etiam corpus animae ad plenum proportionaliter responderet. Cum ergo oporteat in resurrectione corpus hominis esse animae totaliter correspondens, quia non resurget nisi secundum ordinem quem habet ad animam rationalem, oportet etiam hominem perfectum resurgere, utpote qui ad ultimam perfectionem consequendam reparatur: oportet ergo, quod omnia membra, quae nunc sunt in corpore hominis, in resurrectione reparentur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod membra possunt *dupliciter* considerari in comparatione ad animam: *vel* secundum habitudinem materiae ad formam, *vel* secundum habitudinem instrumenti ad agentem: « eadem enim est comparatio totius corporis ad totam animam, et partium ad partes », ut dicitur in 2. de Anima (*tex. 9.*). Si ergo membra accipiantur secundum primam comparationem, finis eorum non est operatio, sed magis perfectum esse speciei, quod etiam post resurrectionem requiritur: si autem accipiantur secundum secundam comparationem, sic finis eorum est operatio: nec tamen sequitur, quod quando deficiat operatio, frustra sit instrumentum, quia instrumentum non solum servit ad exequendam operationem agentis, sed etiam ad ostendendam virtutem ipsius; unde oportebit, ut virtus potentiarum animae in instrumentis corporeis demonstraretur, etsi nunquam in actum prodeant, ut ex hoc commendetur Dei sapientia.

AD SECUNDUM dicendum, quod intestina resurgent in corpore, sicut et alia membra: et plena erunt non quidem turpibus superfluitatibus, sed nobilibus humoribus.

AD TERTIUM dicendum, quod actus, quibus meremur, non sunt, proprie loquendo, manus, vel pedis, sed totius hominis; sicut et operatio artis non attribuitur instrumento, sed artifici: quamvis ergo membrum, quod ante poenitentiam est mutilatum, non sit cooperatum homini in statu illo, quo gloriam promeretur; tamen ipse homo meretur, ut totus praemietur, qui ex toto, quod habet, Deo servit.

ARTICULUS II.

349

UTRUM CAPILLI, ET UNGUES RESURGENT IN HUMANO CORPORE.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod capilli, et unguis non resurgent in corpore humano, quia sicut capilli, et unguis ex superfluitatibus cibi generantur, ita urina, et sudor, et aliae superfluitates, vel faeces: sed haec non resurgent cum corpore; ergo nec capilli, et unguis.

2. PRAETEREA. Inter alias superfluitates, quae ex cibo generantur, maxime accedit ad naturae humanae veritatem semen, quod est superfluum, quo indiget: sed semen non resurget in corpore hominis; ergo multo minus capilli, et unguis resurgent.

3. PRAETEREA. Nihil est perfectum anima rationali, quod non sit perfectum anima sensibili: sed capilli, et unguis non sunt perfecti anima sensibili, quia eis non sentimus, ut dicitur in 3. de Anima (*tex. 66.*); ergo cum

non resurgat corpus humanum, nisi propter hoc quod est perfectum ab anima rationali, videtur quod capilli, et unguis non resurgent.

SED CONTRA est, quod dicitur Luc. 22.: *Capillus de capite vestro non peribit.*

Praeterea. Capilli, et unguis sunt dati in ornamentum homini: sed corpora hominum, praecipue electorum, debent resurgere cum omni ornatu; ergo debent resurgere cum capillis.

RESPONDEO dicendum, quod anima se habet ad corpus animatum, sicut ars ad artificiatum, et ad partes ejus, sicut ars ad sua instrumenta; unde et corpus animatum *organicum* dicitur: ars autem utitur instrumentis quibusdam ad operis intenti executionem; et haec instrumenta sunt de prima intentione artis: utitur etiam aliis instrumentis ad conservationem principalium instrumentorum, et haec sunt de secunda intentione artis; sicut ars militaris utitur gladio ad bellum, et vagina ad gladii conservationem. Et ita in partibus corporis animati *quaedam* ordinantur ad operationes animae exequendas; sicut cor, hepar, manus, et pes: *quaedam* autem ad conservationem aliarum partium; sicut folia sunt ad cooperaturam fructuum; ita etiam capilli, et unguis sunt in homine ad custodiam aliarum partium: unde sunt de secunda perfectione corporis humani, quamvis non de prima: et quia homo resurget in omni perfectione suae naturae, propter hoc oportet, ut capilli, et unguis resurgant in ipso.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod illae superfluitates expelluntur a natura, quasi ad nihilum utiles; unde non pertinent ad perfectionem humani corporis: secus autem est de illis superfluitatibus, quas natura sibi retinet ad generationem capillorum, et unguium, quibus indiget ad membrorum conservationem.

AD SECUNDUM dicendum, quod semine non indiget ad perfectionem individui, sicut capillis, et unguibus, sed solum ad perfectionem speciei.

AD TERTIUM dicendum, quod capilli, et unguis nutriuntur, et augentur; et sic patet, quod aliquam operationem participant, quod non posset esse, nisi essent partes aliquo modo ab anima perfectae: et quia in homine non est nisi una anima, scilicet anima rationalis, constat quod ab anima rationali perfectae sunt, quamvis non usque ad hoc quod operationem sensus participant; sicut nec ossa, de quibus constat quod resurgent, et sunt de integritate individui.

ARTICULUS III.

350

UTRUM HUMORES IN CORPORE RESURGENT.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod humores in corpore non resurgent; nam 1. Corinth. 15. dicitur: *Caro, et sanguis regnum Dei possidere non possunt*: sed sanguis est principalior humor; ergo non resurget in beatis, qui regnum Dei possidebunt, et multo minus in aliis.

2. PRAETEREA. Humores sunt ad restaurationem deperditi: sed post resurrectionem nulla deperditio fiet; ergo corpus non resurget cum humoribus.

3. PRAETEREA. Illud quod est in via generationis in corpore humano, nondum est ab anima rationali perfectum: sed humores adhuc sunt in via generationis, quia sunt in potentia caro, et os; ergo nondum sunt perfecti anima rationali: sed corpus humanum non habet ordinem ad resurrectionem, nisi

secundum quod est anima rationali perfectum; ergo humores in eo non resurgent.

SED CONTRA. Quod est de constitutione corporis humani, resurget in eo: sed humores sunt hujusmodi, ut patet per Aug. qui dicit (*de Spir. et Anima, cap. 15. ante med.*), quod « corpus constat ex membris officialibus, officialia ex consimilibus, consimilia ex humoribus »; ergo humores resurgent in corpore.

Praeterea. Resurrectio nostra erit conformis resurrectioni Christi: sed in Christo resurrexit sanguis; alias nunc vinum non transubstantiaretur in sanguinem ejus in sacramento altaris; ergo et in nobis resurget sanguis, et eadem ratione alii humores.

RESPONDEO dicendum, quod quidquid pertinet ad integritatem humanae naturae in resurgente, hoc totum resurget, ratione praedicta (*art. 1. et 2. praec.*): unde oportet, quod illa humiditas corporis resurgat in homine, quae ad integritatem humanae naturae pertinet. Est autem in homine *triplex* humiditas: *quaedam* enim humiditas est in recedendo a perfectione hujus individui, vel quia in via est corruptionis, et a natura abjicitur, sicut urina, sudor, sanies, et hujusmodi; vel quia a natura ordinatur ad conservationem speciei in aliquo individuo, sive per actum generativae, sicut semen, sive per actum nutritivae, sicut lac; et nulla talium humiditatum resurget, eo quod non sunt de perfectione individui resurgentis. *Secunda* humiditas est, quae nondum pervenit ad ultimam perfectionem, quam natura operatur in individuo, sed est ad illam ordinata a natura; et haec est *duplex*: *quaedam* enim est, quae habet aliquam formam determinatam, quae continetur inter partes corporis, sicut sanguis, et alii tres humores, quos natura ordinavit ad membra, quae ex eis generantur, vel vegetantur; sed tamen habent aliquas formas determinatas, sicut et aliae partes corporis; et ideo resurgent eam aliis partibus corporis: *quaedam* vero humiditas est in via transeundi de forma in formam, scilicet de forma humoris in formam membri; et talis humiditas non resurget, quia post resurrectionem partes corporis singulae in suis formis stabilientur, ut una in aliam non transeat; et ideo non resurget illa humiditas, quae est in ipso actu transeundi de forma in formam. Haec autem humiditas potest in *duplici* statu accipi: *vel* secundum quod est in principio transmutationis; et sic vocatur *ros*, illa scilicet humiditas, quae est in foraminibus parvarum venarum: *vel* secundum quod est in progressu transmutationis, et incipit jam dealterari; et sic vocatur *cambium*: in neutro autem statu resurget. *Tertium* autem genus humiditatis est, quod jam pervenit ad ultimam perfectionem, quam natura intendit in corpore individui, quae jam est dealterata, et incorporata membris; et haec vocatur *gluten*: et cum haec sit de substantia membrorum, resurget, sicut et membra.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod caro, et sanguis in verbis illis Apostoli non accipiuntur pro substantia carnis, et sanguinis, sed pro operibus carnis, et sanguinis, quae sunt opera peccati, vel opera animalis vitae. Vel, secundum quod dicit August. in epist. ad Consentium (*quae est 146. vers. fin.*), « caro, et sanguis accipitur ibi pro corruptione, quae nunc dominatur in carne, et sanguine »: unde et subditur in verbis Apostoli: *Neque corruptio incorruptelam.*

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut membra serventia generationi erunt post resurrectionem ad integritatem humanae naturae, non ad operationem quae nunc exercetur per membra illa; ita et humores erunt in corpore, non ad restaurationem deperditi, sed ad integritatem humanae naturae reparandam, et ad virtutis naturalis ostensionem.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut elementa sunt in via generationis respectu corporum mixtorum, quia sunt eorum materia, non autem ita quod semper sint in transeundo in corpore mixto; ita etiam se habent humores ad membra: et propter hoc sicut elementa in partibus universi habent formas determinatas, ratione quarum sunt de perfectione universi, sicut et corpora mixta; ita etiam humores sunt de perfectione corporis humani, sicut et aliae partes, quamvis non perveniant ad totam perfectionem. Sicut aliae partes; nec elementa habeant ita formas perfectas, sicut mixta: sicut autem partes omnes universi a Deo perfectionem consequuntur non aequaliter, sed unaquaeque secundum suum modum; ita etiam humores aliquo modo perficiuntur ab anima rationali, non tamen eodem modo, sicut partes perfectiores.

ARTICULUS IV.

351

UTRUM TOTUM ID QUOD FUIT IN CORPORE
DE VERITATE HUMANAЕ NATURAE
RESURGET IN IPSO.

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur, quod non totum quod fuit in corpore de veritate humanae naturae, resurget in ipso, quia cibus convertitur in veritatem humanae naturae: sed aliquando carnes bovis vel aliorum animalium sumuntur in cibum; si ergo resurget quidquid de veritate humanae naturae fuit, resurget etiam caro bovis, vel aliorum animalium, quod est inconveniens.

2. PRAETEREA. Costa Adae fuit de veritate humanae naturae in ipso, sicut et costa nostra in nobis: sed costa Adae non resurget in eo, sed in Eva; alias Eva non resurgeret, quia de costa illa formata est; ergo non resurget in homine quidquid fuit in eo de veritate humanae naturae.

3. PRAETEREA. Non potest esse, quod idem in diversis hominibus resurgat: sed potest esse, quod aliquid fuit de veritate humanae naturae in diversis hominibus, sicut si aliquis carnibus humanis vescatur, quae in substantiam ejus transeant; ergo non resurget in aliquo quidquid fuit de veritate humanae naturae in ipso.

4. PRAETEREA. Si dicatur, quod non quidquid est in carne comesta, est de veritate humanae naturae, et ita aliquid eorum potest resurgere in primo, et aliquid in secundo; contra: De veritate humanae naturae maxime videtur esse illud, quod a parentibus trahitur: sed si aliquis non comedens nisi carnes humanas filium generet, oportet quod illud quod filius a parente trahit, sit de carnibus aliorum hominum, quas pater suus comedit; quia semen est de superfluo alimenti, ut Philosophus probat in lib. 1. de Generat. Animal. (*cap. 18. et 19.*); ergo illud quod est de veritate humanae naturae in puero isto, fuit etiam de veritate humanae naturae in aliis hominibus, quorum carnes pater comedit.

5. PRAETEREA. Si dicatur, quod illud quod erat de veritate humanae naturae in carnibus hominum comestorum, non transit in semen, sed illud quod erat ibi de veritate humanae naturae non existens; contra: Ponatur, quod aliquis cibetur solum embryis, in quibus nihil videtur esse, quod non sit de veritate humanae naturae, quia totum quod est in eis, a parentibus trahitur; si ergo superfluitas cibi convertitur in semen, oportet quod illud quod fuit de veritate humanae naturae in embryis (quae etiam ad resurrectionem per-

tinent, postquam animam rationalem perceperunt), sit etiam de veritate humanae naturae in puero, qui ex tali semine generatur: et sic cum non possit idem resurgere in duobus, non poterit in quolibet resurgere quicquid fuit de veritate humanae naturae in ipso.

SED CONTRA. Quidquid fuit de veritate humanae naturae, fuit perfectum anima rationali: sed ex hoc habet corpus humanum ordinem ad resurrectionem, quia fuit anima rationali perfectum; ergo quicquid fuit de veritate humanae naturae, resurget in unoquoque.

Praeterea. Si a corpore hominis subtrahatur aliquid, quod est de veritate humanae naturae in ipso, non erit corpus hominis perfectum: sed omnis imperfectio hominis tolletur in resurrectione, praecipue ab electis, quibus promissum est Luc. 21., quod *capillus de capite eorum non peribit*; ergo quicquid fuit de veritate humanae naturae, resurget in homine.

RESPONDEO dicendum, quod « unumquodque sic se habet ad veritatem, sicut se habet ad esse », ut dicitur in 2. Metaph. (tex. 4.), quia illa res vera est, quae est ita, ut videtur cognitori secundum actum; et propter hoc Avicenna (2. Metaph. ex cap. 4.) dicit, quod « veritas uniuscujusque rei est proprietatis sui esse, quod stabilitum est ei »: et secundum hoc aliquid dicitur esse de veritate humanae naturae, quia proprie pertinet ad esse humanae naturae; et hoc est, quod participat formam humanae naturae; sicut verum aurum dicitur, quod habet veram formam auri, ex qua est esse proprium auri. Ut ergo videatur, quid sit illud quod est de veritate humanae naturae, sciendum est, quod circa hoc est *triplex* opinio. *Quidam* enim posuerunt, quod nihil de novo esse incipit de veritate humanae naturae; sed quicquid ad veritatem humanae naturae pertinet, totum fuit in ipsa institutione humanae naturae de veritate ejus; et hoc per seipsum multiplicatur, ut ex eo possit semen decidi a generante, ex quo filius generetur; in quo etiam illa pars decisa multiplicatur, ut ad perfectam quantitatem perveniat per augmentum, et sic deinceps; et ita multiplicatum est totum genus humanum. Unde secundum opinionem hanc, quicquid ex alimento generatur, quamvis videatur speciem carnis, aut sanguinis habere, non tamen pertinet ad veritatem humanae naturae. *Alii* autem dixerunt, quod aliquid de novo additur ad veritatem humanae naturae per transmutationem naturalem alimenti in corpus humanum, considerata veritate humanae naturae in specie, ad cujus conservationem ordinatur actus generativae virtutis: si autem veritas humanae naturae in individuo consideretur, ad cujus conservationem, et perfectionem actus nutritivae virtutis ordinatur, non additur aliquid per alimentum, quod sit primo de veritate humanae naturae hujus individui, sed solum secundario. Ponunt enim, quod veritas humanae naturae primo, et principaliter consistat in humido radicali, quod scilicet est ex semine generatum, ex quo est prima constitutio humani generis: quod autem convertitur de alimento in veram carnem, et sanguinem, non est principaliter de veritate humanae naturae illius individui, sed secundario; sed potest esse principaliter de veritate humanae naturae alterius individui, quod ex semine illius generatur: semen enim ponunt esse superfluum alimenti, vel cum admixtione alicujus, quod est primo de veritate humanae naturae in generante, ut quidam dicunt, vel etiam sine admixtione ejus, ut dicunt alii; et sic quod est humidum nutritivale in uno, fit humidum radicale in alio. *Tertia* opinio est, quod aliquid de novo incipit esse principaliter de veritate humanae naturae etiam in isto individuo, quia non est distinctio talis in corpore humano, ut aliqua pars materialis signata, de

necessitate per totam vitam remaneat; sed ad hoc indifferenter se habet quaelibet pars signata accepta, quod manet semper quantum ad id quod est speciei in ea; sed potest fluere, et refluere quantum ad id quod est materiae in ipsa: et sic humidum nutritivale non distinguitur a radicali ex parte principii (ut dicatur radicale, quod est ex semine generatum, nutritivale vero, quod generatur ex cibo); sed magis distinguitur ex termino, ut radicale dicatur, quod ad terminum generationis pervenit per actum generativae, vel etiam nutritivae virtutis; sed nutritivale, quod nondum pervenit ad hunc terminum, sed est adhuc in via nutriendi. Et haec tres opiniones in 2. lib. (Dist. 30. q. 2.) plenius positae, et investigate sunt; et ideo non oportet hic repetere, nisi quantum ad propositum pertinet. Sciendum est ergo, quod secundum has opiniones diversimode ad hanc quaestionem oportet respondere. *Prima* enim opinio per viam multiplicationis, quam ponit, potest ponere perfectionem veritatis humanae naturae, et quantum ad numerum individuorum, et quantum ad debitam quantitatem uniuscujusque individui, absque eo quod est ex alimento generatum; quod quidem non additur nisi ad resistendum consumptioni, quae posset induci per actionem caloris naturalis; sicut argento apponitur plumbum, ne ex liquefactione consumatur: unde cum in resurrectione oporteat naturam humanam in sua perfectione reparari, nec calor naturalis tunc agat ad consumptionem humidi naturalis, nulla necessitas erit, quod resurgat aliquid in homine, quod ex alimento sit generatum; sed resurget tantum illud, quod fuit de veritate humanae naturae individui, et per decisionem, et multiplicationem ad praedictam perfectionem pervenit in numero, et quantitate. *Secunda* autem opinio, quia ponit quod eo, quod aggeneratur ex nutrimento, indiget ad perfectionem quantitatis individui, et ad multiplicationem, quae fit per generationem, necesse habet ponere, aliquid de hoc, in quod conversum est alimentum, resurgere; non tamen totum, sed solum quantum indiget ad perfectam reintegrationem humanae naturae in omnibus suis individuis. Unde ponit haec opinio, quod totum illud quod fuit in substantia seminis, resurget in illo homine, qui ex illo semine generatus est; quia hoc est principaliter de veritate humanae naturae in ipso: de eo autem quod postea advenit per nutrimentum, tantum resurget in eo, quantum est necessarium ad perfectionem quantitatis; et non totum, quia hoc non pertinet ad veritatem humanae naturae, nisi quatenus natura eo indiget ad perfectionem quantitatis. Sed quia hoc humidum nutritivale fluit, et refluit, hoc ordine reparabitur, quod illud quod primo fuit de substantia corporis hominis, totum reparabitur, et de eo quod secundo, et tertio, et deinceps advenit, quantum necessarium est ad quantitatem reintegrandam: quod patet *duplici* ratione: *primo*, quia illud quod super hoc advenit, inductum fuit, ut illud quod primo erat deperditum, repararetur; et sic non ita principaliter pertinet ad veritatem humanae naturae, sicut praecedens: *secundo*, quia adjunctio humidi extranei ad primum humidum radicale facit, quod totum permixtum non ita perfecte participet veritatem speciei, sicut primum participabat: et ponit exemplum Philosophus in 1. de Generatione (tex. 88.) de aqua permixta vino, quae semper virtutem vini debilitat, ita quod in fine ipsum aquosum reddit; unde sicut secunda aqua, quamvis assumatur in speciem vini, non tamen ita perfecte speciem vini participat, sicut prima, quae in vinum assumebatur; ita illud quod de alimento secundo in carnem convertitur, non ita perfecte attingit ad speciem carnis, sicut quod primo convertebatur; et ideo non ita pertinet ad veritatem humanae naturae, nec ad